

Maalaus armonlahjana

Kristiina Uusitalon maalauksissa kohtaavat monet traditiot, yhtä lailla laajemmat kulttuuriset perinteet kuin maalaustaiteen sisällä pysyttelevät. Uusitalon maalauksen säikeitä voi sen konstruktiiivisissa pyrkimyksissä jäljittää suomalaiseen modernismiin, eleen paljastavan siveltimenvedon intuitiivisessa rohkeudessa amerikkalaiseen abstraktiin ekspressionismiin ja henkisyiden tavoittelussa abstraktin taiteen syntyyn 1900-luvun alkupuolelle ja aina sen yli, itämaisiiin kuvakulttuureihin – erityisesti Japaniin.

Taiteilija on aina sidoksissa aikaan ja paikkaan, kokemustensa ja havaintojensa kautta omaan henkilöhistoriaansa, mutta kuten taidemaalari Ad Reinhard on todennut, *”taiteilija elää itse valitsemiensa esi-isien parissa”*. Osaselityksen tähän tarjoaa filosofi Maurice Merleau-Ponty: *”Maalari on ainoa, jolla on oikeus katsoa kaikkea vailla minkäänlaista velvollisuutta asettaa asioita arvojärjestykseen”*. Ja kun vapauden rajat tulevat kuitenkin vastaan, niin kuin jokaiselle maalarielle aina käy, alkaa vastuu ihmisenä olemisesta.

Uusitalo työskenteli Yhdysvalloissa kymmenisen vuotta, mikä tuottaa tietyn kulttuuriantropologisen sävyn hänen tuotantoonsa. Hänen maalauksensa ovat usein kuin kontrastiivisen metodin soveltamista taiteeseen, sekä pienessä että isossa mittakaavassa. Omaa kulttuuria oppii ymmärtämään paremmin ymmärrettyään toista, vastaavasti ihminen avautuu itselleen aina toisen kautta. Valo tulee näkyväksi pimeyttä vasten. Ykseys, yhtenäisyys ja eheytyminen näyttäytyvät kaaoksessa, runsaudessa ja hajanaisuudessa. Uusitalo tavoittelee kauneutta mutta tietää samalla, että sellaisenaan se ei ole koskaan löydettävissä – tai kuvattavissa. Eikä katsojan kannalta hyvä taiteilija koskaan pelkästään kuvitakaan, esitä pelkkiä väitelauseita (*”Tällainen maisema on kaunis”*), vaan pikemminkin avaa ikkunoita (Uusitalon soikionmuotoiset, ikkunamaiset maalaukset), kulkee yhdessä katsojan kanssa kohti jotain kokemisen, tunnistamisen, tietoiseksi tulemisen – vai uskaltaisinko jopa sanoa: valaistumisen – hetkeä (Uusitalon labyrinttejä sisältävät maalaukset) tai laajentaa ymmärryshorisonttia ei-niin-itsestään-selvillä rinnastuksilla (Uusitalolle ominainen kuva kuvassa -tekniikka).

Mutta taidemaalari ei ole terapeutti vaan taidemaalari. Kristiina Uusitalo on aina ollut leimallisesti taidemaalari, jolle välineen tarjoama tuska ja riemu tarjoavat loputtoman, koskaan tyhjentyttömän haasteen. Olla maalari on omata armonlahja – mutta ei välttämättä missään mystifioivassa, taidemaailman neromyyttejä rakentaneessa herooisessa mielessä eikä myöskään välttämättä missään – kulloinkin jonkin tahon mukaan oikeaoppisessa – teologisessa mielessä. Pikemminkin kyse on kadotetusta armosta (englannin sana grace kaksoismerkityksessä ’armonlahjana’ ja tiedostamattomana kissaeläimen ’sulona’ tai hevosen ’uljuutena’) ja kyvystä etsiä, sen löytämisyriytyksistä sekä noiden

yritysten tuottamasta vaihtelevasta ”*epäonnistumisen tuottamasta tuskasta ja onnistumisen tuottamasta riemuntunteesta*”, kuten englantilainen antropologi Gregory Bateson on todennut.

Uusitalon tavoitteena tuossa etsinnässä voisi olla tietty sakraali ilmestys, jota ei kuitenkaan tarvitse nimetä sen tarkemmin. Eikä kokijakaan tarvitse miettiä sen nimeämistä. Tekijän ja kokijan henkilöhistoriat kohtaavat maalauksen välityksellä ennustamattomalla tavalla. Tietoisiksi tulemisen hetki rakentuu aina yksilöllisesti, mutta hetkessä on samoja elementtejä, tunnistettavuutta ja mieltä, voidaan yrittää yhdessä nähdä pinnan alle, sijoittaa itseämme ja toisiamme pinnan ja syvyyden, liikkeessäolon ja paikallaanpysymisen, tyhjän ja täyden, ruman ja kauniin, valoisan ja pimeän sekä kylmän ja lämpimän koordinaatistossa. Vaikka kaikelle olisi sanonnan mukaan ”aikansa ja paikkansa”, ilmestykselle, tietoisiksi tulemisen tilan ja ajan koordinaatit sulautuvat kuin Uusitalon maalaustaitteessa, jonka kontrasteihin voimme vielä liittää sen, mitä kuvassa ei ole mutta kuitenkin on: Läsnaolon ja poissaolon.

W.H. Audenin sanoin:

*Jos kaikki tähdet katoaisivat tai kuolisivat pois
oppisin toki katselemaan tyhjää taivasta
ja kokemaan sen täyden pimeyden ylevänä
vaikka se saattaisikin ottaa minulta aikansa*

Otso Kantokorpi